

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihî Roman Anlayışı ve Türk Edebiyatında Tarihî Roman Geleneğindeki Yeri

S. Dilek YALÇIN-ÇELİK*

ÖZ

Tiyatro, hikâye ve roman yazarı olarak tanınan Mustafa Necati Sepetçioğlu (1932-2006), yazdığı tarihî romanlar ile edebiyatımıza bu alanda, önemli eserler kazandırmıştır. Yazar, tarihî romanlarını, 1971 ve 1992 yılları arasında kaleme almıştır. Tarihî bilgiyi bir bütün olarak kavrayan, millî birlik ve beraberliği esas alan, Türk kültürünü genç kuşaklara aşılarmayı kendisine hedef edinen, Sepetçioğlu seri romanlar yazar. Seri romanların her biri, Türklerin Anadolu'ya geliş sürecinden başlayarak günümüze kadar uzanan süreç içerisinde, Türk tarihinin bir dönemini kendisine konu olarak alır ve bütüncül, resmî tarih anlayışını bu yolla, okuruna aktarmayı amaç edinir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Necati Sepetçioğlu, tarihî roman, dizi roman, Türk edebiyatı, edebiyat eleştirisi.

ABSTRACT

Mustafa N. Sepetçioğlu's Understanding of Historical Novel and His Place in the Tradition of Historical Novel in the Turkish Literature

Mustafa Necati Sepetçioğlu (1932-2006) is a well known writer in Turkish literature, who wrote the texts of plays texts, short stories and historical novels. The author wrote his historical novels in 1971-1992. Sepetçioğlu created serial historical novels which are about complete historical information, nationalist perspectives and Turkish culture and history. In his novels, he aims to give these national ideas to the Turkish youth. He takes one specific period in Turkish history from their arrival to Anatolia to present as his subject. The aim of Sepetçioğlu is to transfer the total, official understanding of Turkish history to his audience.

Key Words: Mustafa Necati Sepetçioğlu, historical novel, serial novel, Turkish literature, literary criticism.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Ankara
sdilek@hacettepe.edu.tr

I
Edebiyatımızda tarihî romanın geçmişi, XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar götürülebilmektedir. Popüler roman tarzında yapılan ilk çevirileri bir yana bırakacak ve telif eserlere bakacak olursak, edebî roman çizgisi içerisinde konumlandırabileceğimiz, Namık Kemal'in *Cezmi* (1880/ ilk cüzün basımı) adlı romanı ile, popüler roman çizgisi içerisinde yer alan Ahmet Mithat Efendinin romanları, *Yeniçeriler* (1872), *Süleyman Muslî* (1877), *Arnavutlar Solyotlar* (1887) ve *Ahmet Metin ve Şirzat* (1890) bu türün edebiyatımızdaki ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir.

Tanzimat döneminden günümüze kadar tarihî roman geleneği açısından, roman eleştirisi göz önüne alındığında, tarihin ve romanın gelişim süreçlerini sınıflandıracak olursak sanırım üç dönemden söz etmek uygun olacaktır:

1. Tanzimat'tan başlayan ve 1950'li yılları kapsayan dönem (eleştiri bağlamında tarihî romanı öznel bir bakış açısıyla yorumlama, resmi tarih anlayışı ve geleneksel roman çerçevesinde kurgulanan romanları konu edinme)
2. 1960-1980'li yılları kapsayan dönem (eleştiri bağlamında bilimsel nesnel eleştiriye geçiş, çoğulcu tarih anlayışı ve modernist kurgulu, ideolojik yaklaşım içerebilen romanları konu edinme)
3. 1980 sonrası dönem (bilimsel-akademik ve nesnel eleştiri bağlamında, yorumlanabilir/yoruma dayanır bir tarih anlayışını esas alan postmodernist kurgulu tarihî romana yaklaşım)

II

Tanzimat'tan başlayan ve 1950'li yılları kapsayan dönem, eleştiri bağlamında ele alındığında, tarihî romanın, öznel bir bakış açısıyla tanımlanıp yorumlandığı dikkati çekmektedir. Dönemin tarihî roman kapsamına giren eserlerinde, resmî tarih anlayışı ve geleneksel roman kurgusu –istisnalar bulunmakla birlikte– genel eğilim olarak görülmektedir.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından 1950'li yıllara gelene kadar, tarihî roman üzerine yazılmış eleştiri yazılarının hemen tümünün, öznel nitelik taşıyan metinler olduğu görüşümüzü şöyle açıklayabiliriz: Eleştirmenler arasında çoğunlukla, romanı bizzat kaleme alanlar, gazeteciler, öğrenciler, dönemin yazar ve şairleri bulunmaktadır. Onlar tarihî roman hakkındaki görüşlerini, gerçek ya da müstear adla yayınladıkları kısa notlar, deneme tarzında yazılmış yazılar, makaleler, karşılıklı yazı dizileri, röportajlar halinde –çoğu kitap boyutuna erişmemiş– yayınlamışlardır.

Tarihî roman eleştirisi, çoğunlukla yazara ve kısmen de olsa esere dönük bir yönde gelişimini tamamlamaktadır. Yayımlanmış tarih romanları hakkında, tek tek örneklerden yola çıkarak değerlendirme yaptığımızda, –kimi za-

man birkaç roman ele alınarak romanlar arasında karşılaştırma metodu da kullanılmıştır ama bütüne, genellemeye gidilmemiştir– yazarı ve eseri takdir etmek ya da takdir etmek amacını güden bu yazılar, eleştiri bağlamında düşünüldeğü zaman, Şu konularda kümelenmektedir: Yazara ve esere duyulan hayranlık, beğeni ya da kızgınlığı ifade etme, eserin ve yazarın kıymetini bilme ya da bilmeme, romanın genel okur kitlesi üzerindeki etkisini dile getirme, yazarın dil kullanımı, metnin imla, fesahat ve belagat hataları üzerinde durma, romandaki tarihî gerçeklerin saptırılması ve yazarın tarihi bilerek yanlış yorumladığı ya da tarihe ait bilgi yanlışlıkları yaptığı iddiası, romanın gerçekliğe uygunluğu yada gerçekçi tutumun dışındaki kurgulanış biçimi, yazarın tabii bir söyleyiŐe, iyi bir üslûba sahip olması ya da olmaması gibi.

Tarihî romanın başlangıç dönemi olan XIX. yüzyıldan örnekler verecek olursak, Namık Kemal'in *Cezmi* isimli romanı, yayınlandığı zaman ciddi edebiyat tartışmalarının meydana gelmesine neden olmuştur. Roman hakkında ortaya çıkan tartışmaların merkezinde, yazarın fen, coğrafya ve tarih bilgisindeki eksiklikler ve yanlışlıklar, romanda fesahate, belâgate aykırı ifadeler bulunması, imlada tutarsızlıklar, metnin tabiiyet ve gerçeğe uygunluğun olmaması gösterilmektedir (Andı 1998: 25-46).

Tarihî roman eleştirisi bağlamında konuya yaklaştığımızda, cüz cüz yayınlanan *Cezmi* ile, ilk olarak “tarihî roman” kavramı edebiyatımıza girmiş bulunmaktadır. Fatih Andı'ya ait bir makaledeki, *Vakit* gazetesinde çıkan bir yazıdan yapılmış alıntıyı aynen alıyorum:

“Edib-i meŐhûr saâdetlü Kemal beyefendi hazretlerinin *Cezmi* nâmıyla te'lifine muvaffak oldukları eserin birinci cüz'ü intibâ-ârâ-yı intiŐâr ve çoktan beri gerçekten edebiyat cümlesinden tanınmağa lâyük eser mütâlaasına teşne olan heveskârân-ı maârifet bâis-i lezzet-i bî-Őümâr olmuştur. Hikâyenin muhâkemesine müsâid olacak kadar, bu cüz'e derc olunmamış olduğundan, ol bâbda Őimdiden bir Őey denilemez ise de bu cüz'de münderic olan mukaddime-i tarihiyye doğrusu tahrîr-i sâhib-i kalemin ulüvv-i efkârına âyine-i in'ikâs denilmeğe lâyük bir mücellâ-ı kemâl ü ma'rifet olup hikâyeye *tarihe müstenid hikâye* denildiği gibi, *muhâkeme-i edibâneye müstenid tarih* demek dahi rehîn-i cevâz olabilir.” (Andı 1998: 26-27).

Yazar açıkça, “tarihe müstenid hikâye” ve “muhâkeme-i edibâneye müstenid tarih” kavramlarını kullanmaktadır. Böylece romanın türü hakkında öze ait bir sınırlama yapılarak, türe belirleyici bir tanımlama getirilmiş olmaktadır.

Tarihî romanı tanımlama için ortaya çıkan ve kuramsal açıdan bizim için önemli olan ikinci konu, roman ve tarih arasındaki ilişki, romancının tarihî

malzemeyi kullanım biçimi ve tarihî bilgiye olan tasarrufu noktasında yoğunlaşmaktadır. 22 Mart 1880 tarihli, *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde çıkan “H. Beye Cevap” başlıklı yazıda, bu konu üzerinde bilgi bulunmaktadır:

“ ‘fennî ve tarihî olur olmaz nevâkıs’ herkese tenkid hakkını vermez. Çünkü edebî eser, fennî yahud tarihî bilgileri olduğu gibi aktarmak zorunda değildir. Bu eserlerde böyle bir doğruluk aranmamalıdır. Zira bir edîbin maksadı tarih veyahut fen kitabı yazmak değil, bir sanat eseri vücuda getirmektir. Bunun için, mesela bir şair, ‘eğer hayâlât-ı şâirânesi tarihe tevâfuk etmez ise, tarihî kendi hayâlât-ı şâirânesine tevfiğ için eğer bükür.’ (Andı 1998: 41).

Yine aynı yazıdan bir başka alıntı yapacak olursak:

“Eğer bu yolda cevap verilseydi, Victor Hugo’nun tarihî romanlarından ve Jules Verne’in fennî romanlarından bu yolda birçok delil bulunabilirdi. ‘Zira bu iki büyük adam gerek tarihe ve gerek fûnûna okadar muhafette bulunmuşlardır ki, kendilerine sorulacak olsa, ‘Muradımız tarih veyahut fen yazmak değildir, roman yazmaktır’ cevabıyla def’i istiğrâb ederler.’ (Andı 1998: 35).

Alıntıladığımız görüşler, her ne kadar Tanzimat dönemine ait görüşler ise de, bu görüşlerin büyük değişimlere uğramadan 1960’lara gelene kadar geçen süreç içerisinde de hemen hemen aynı kaldığını söyleyebiliriz. Buna göre, edebiyatımızda artık, roman ana başlığı altında, “tarihî roman” olarak adlandırabileceğimiz bir alt tür oluşmuştur. Yeni eserlerle birlikte gelişimine devam etmektedir. Tarihî roman yazarlarımız, eserlerine tarihî bilgiyi, gerçekleri konu edinebilecekler ama bu bilgiyi eserlerinde kullanırlarken birebir tarihe bağlı kalmak zorunda olmayacaklardır. Yazarın eserinde tarihî konuları işlerken ortaya koyacağı hayal ve yaratma gücü, romanın değerini ortaya çıkartan bir unsur olacaktır.

Gerçekten de daha sonraki dönemlerde, Ahmet Mithat Efendinin romanlarına yazdığı mukaddimeler (önsözler) –özellikle *Süleyman Muslî ve Ahmet Metin ve Şirzat–*, *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde yazdığı roman üzerine yazılar, kuramsal açıdan incelendiği zaman, sözünü ettiğimiz konular üzerinde düşüncelerini dile getirdiğini görürüz.

Cumhuriyet döneminde yazılan tarihî romanların büyük kısmının popüler tarzda yazılmasında, Ahmet Mithat Efendi ve Alexandre Dumas Pere’in romanesk tarzı benimsemelerinin, Tanzimat döneminin tarihî roman yazma geleneğinde ilk olarak ortaya atılan düşüncelerin, hayal ile tarihî birbirine mecz etme noktasında yazarların tarihî bilgiyi idealize etmelerinin, aynı zamanda tarihî bilgiyi kendi hayallerini kurgulamak konusunda bir yardımcı olarak görmelerinin etkisi olsa gerektir.

Cumhuriyet döneminde, Atatürk'ün tarih anlayışının ve tarihe önem verişinin, Ahmet Refik Altınay, Reşat Ekrem Koçu¹ gibi yazarların popüler tarih anlayışıyla kaleme aldıkları eserlerin, önceki dönemin tarihî roman anlayışı ile çelişmemeleri ve bu değerlerin dönemin yazarları üzerindeki etkisi yadsınamayacak bir noktadadır. Öyleki, zaman içerisinde tarih bilgisi, edebiyat dünyasında öyle bir noktaya gelmiştir ki, Enver Behnan Şapolyo, Feridun Fazıl Tülbentçi, İskender Fahrettin, Kadircan Kafılı, Kemalettin Şükrü, Nihal Atsız, Niyazi Ahmet, Nizamettin Nazif, Reşat Ekrem Koçu, Turhan Tan, Ziya Şakir gibi yazarlar, bir yandan tarihî roman yazarlarken bir yandan da tarih ile –gazete/dergi yazarı, radyoda program yapımcısı, öğretmen ... olarak– aktif olarak ilgilenmeyi sürdürmüşlerdir.

Özetle şunu söyleyebiliriz: Tarihî romanımızdaki tüm bu gelişmelere rağmen, eleştiri bağlamında değerlendirme yapacak olursak, dönemin genelinde, tarihî roman tarzında yazılmış, tartışılmış kuramsal açıdan dikkat değer veriler elimizde bulunmamaktadır. Tartışmalar, dergilerde ve gazetelerde yayımlanmış, kısa, günlük değerlendirmeler biçiminde ortaya konulmuştur. Eleştiriler, yukarıda saydığımız gerekçeler kapsamında, yazar ve eser merkezli olmakla birlikte iki ana noktada toplanmaktadır. Tarihî roman için bir çerçeve çizebilmek, bu çerçeve içerisinde tarih ile romanın etkileşimi, romancının tarihî bilgiyi kullanma biçimi. Tarihî bilgiye bağımlı kalmama durumunda şiddetli eleştirilerin başlaması.

III

1960-1980'li yılları kapsayan dönem, eleştiri bağlamında bilimsel nesnel eleştiriye geçişin yaşandığı, çoğulcu tarih anlayışının benimsenmeye başladığı, geleneksel ya da modernist kurgulu, ideolojik yaklaşım içerebilen romanları konu edinmektedir.

Tarihî romanın değerlendirilmesi/eleştirilmesi sürecinde, kullanılan ölçütler her ne olursa olsun, 1960'lı yıllardan sonra yazılan tarihî romanlarda, yazarlar, hem roman yazma/kurgulama sürecinde, hem de tarihî gerçeklere yaklaşımlarında belirgin tutum değişiklikleri geliştirmişlerdir. Gerçekten de, yazarlar artık, tarihî roman yazarlarken, kendilerinden önce var olan, klâsik anlatım tarzlarının kullanıldığı, popülist yaklaşımın egemen olduğu, çokça yazılan/çokça okunan, tarihî macera anlatımını vurgulayan roman anlayışını değiştirmeye² başlamışlardır. Daha da ileri gidilerek denilebilir ki, Türkiye

1 Ahmet Refik tarihî roman yazmamıştır. Reşat Ekrem Koçu popüler tarih kitapları yazmanın yanında, tarihî romanlar da kaleme almıştır.

2 Klâsik roman kurgusu ve popüler tarzın egemen olduğu romanlar için bakılabilir Sağlık 2002: 145-165.

Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminin ve temellerinin atılış heyecanını yansıtan, millî değerleri aktarmayı birincil hedef gören, siyasal iktidarın desteklediği çizginin paralelinde ilerleyen, Türk milliyetçilik anlayışının ve kahramanlık duygularının anlatımının egemen olduğu temel bakış açısının dışına çıkmaya başlamışlardır.

“Şimdiye kadar bizim tarihimizden yararlanmamız biçimi birtakım uydurma kahramanların tarihsel olaylar içinde, tarihe basmadan, tarihle gerçek ve geliştirici ilinti kurmadan, tarih dışı debelenmeler biçiminde olmuştur.

Günümüzle sıkı sıkıya ilgili olmadıkça hiçbir tarih hikâyesi bizi gerçekten sarmaz, uygulandıramaz. Geçmiş bizi ancak, günümüzün tarih öncesi haline getirilirse etkiler.” (Tahir 1997: 181).

diyen Kemal Tahir romanlarıyla³, edebiyatımızda tarihî roman alanında yeni tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Tarihî roman açısından, kendisinden önce gelen kimi öncü yazarlar ve oluşturulmuş değerli romanlar varsa da, bunların, Kemal Tahir'in romanı kadar olumlu/olumsuz eleştiri almadığı, genel roman çizgisi içerisinde kesin bir tutum değişikliği gerçekleştiremediği söylenebilir.

“1960'lı yıllarda yayımlanan *Devlet Ana* ile tarihî roman, bu popüler edebiyata uygun yapısından uzaklaşarak ideolojik bir boyut kazanır. Kemal Tahir, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarını anlatırken Asya Tipi Üretim Tazını tartıştığı bu romanıyla Türk edebiyatında tarihî romanın canlanmasına yol açmıştır.” (Argunşah 2002a: 19).

Kemal Tahir, romanda tarihî gerçekliklerin anlatımında, yeni bakış açıları getirip, ideoloji mi, roman mı esas olmalı sorularından yola çıkarak, kimi tartışmaların odağına yerleşirken, tür, bir yol ayrımında yerini alacaktır. Böylece tarihî roman örneğinden gidecek olursak, 1960 sonrası Türk edebiyatı, önceki dönemlere nazaran parçalı, değişken, farklı dünya görüşlerine sahip yazarlarla, denemelerine devam edecektir. “Bourdieu'nun betimlediği bağlamda *yazınsal alan*, kendi içinde karmaşık ama birbiriyle bağlantılı alt iktidar sorunları” (Oktay 2005: 61) üretecektir.

“Türk yazını, içinde üretildiği toplumsal/siyasal ve kültürel/düşünsel yapı gibi parçalı hatta parçalanmış durumdadır. Bütüncül, tek yönlü değildir. Birbirine *karşıt* dünya görüşlerine (weltanschauungen), ideolojilere sahip yazınsal iktidar *blokları* vardı. *Liberal*, *Toplumcu*, *İslâmcı*,

3 Listede yazarın tüm romanları verilmiştir: *Sağırdere* (1955), *Esir Şehrin İnsanları* (1956), *Yediçınar Yaylası* (1958), *Köyün Kamburu* (1959), *Esir Şehrin Maphusu* (1962), *Kelleci Mehmet* (1962), *Yorgun Savaşçı* (1965), *Bozkırdaki Çekirdek* (1967), *Devlet Ana* (1967), *Kurt Kanunu* (1969), *Büyük Mal* (1970), *Yol Ayrımı* (1971), *Namusçular* (1974), *Kanlar Koşuşu* (1974), *Hür Şehrin İnsanları* (1976), *Damağası* (1977), *Bir Mülkiyet Kalesi* (1977).

Ülkücü. Kuşkusuz bu iktidar blokları, kendi içlerinde modernist/yenilikçi eğilimlere bağlı olduğu kadar muhafazakâr/tutucu eğilimlere de bağlı yazar ve şairlere sahipti.” (Oktay 2005: 61).

Öyleyse, alt iktidar odakları, küreselleşme ve liberal kapitalist sermayenin⁴ Türkiye'deki konumu, 1960 sonrası edebiyatımızın çehresini ister istemez değiştirecektir. İşte böyle bir edebiyat ortamında denemeci tavrını öne çıkartan yenilikçi romanlar olduğu kadar, tam tersi çizgide, klâsik roman örgülerine sahip, çizgisel kurguda ilerleyen, romantik duyarlık ile kaleme alınan roman yazımı, eş zamanlı ilerleyecektir. Bu bakış açısına göre, kimi yazarlar, tarihî roman kurgulama aşamasında, konu edilen devir, şahsiyet, olayların anlatımında resmî tarih bilgisi dışındaki malzemeyi kullanmayacaktır. Kimi yazarlar da, tarihin doğrulanmış bir olgular kümesi olduğu görüşünden yola çıkarak, tarihçinin hangi olgulara hangi sıra ile yer vereceğine karar veren kişi olduğunu, dolayısıyla, tarihin mutlak doğrular değil bir yorumlama sonucu oluştuğunu (Carr 1987: 17), bundan dolayı da romanda, tarihi ele alırken daha serbest davranabileceklerini düşüneceklerdir.

Geleneksel, milliyetçi çizgide ilerleyen, klâsik roman anlayışına dayanan tarihî romanlar yazan Mustafa Necati Sepetçioğlu⁵ (1932-2006), tarihî roman yazımında olguları ele alırken serbest, yorumu esas alan bir tavır sergilemeyi doğru bulmaz. Bu bakış açısı ve tutumuyla 1960 sonrası Türk edebiyatında tarihî roman alanında bir tarz oluşturur. Bilinçli, özel bir seçimin sonucu oluşan bu tutumu yazar romanları ile uygulamaya koyarken, konuşmaları ve edebiyat yazıları ile tartışmaya sunar. Kendisiyle yapılan bir söyleşide şunları söyler:

“Tarihî roman yazmayı niçin seçtiğimi açıklayabilirim; Nihal Bey (Atsız)'in romanlarından sonra alanda büyük boşluk doğmuş, edebiyatımızın mühim bir kısmı, en ilmî kısmı kesintiye uğramıştı. Eğer biri ilgilenmezse bütün yabancı ideolojilerin eline geçecek ve tarihimiz yalanlanacaktı. Kozanoğulları (Abdullah Ziya), Turhan Tanlar tarihî roman yazıyorlardı ama bunlar, hem edebî değillerdi, hem de Atsız'ın

4 Liberal kapitalist sermayenin, küreselleşmenin ve alt iktidar odaklarının edebiyatı etkilemesi konusunda bakılabilir: Yener 2005, *Hece* dergisi 2004 (sayı: 90-91-92) Edebiyat-Siyaset Özel sayısı ve *Hece* dergisi 2005 (sayı: 103) Edebiyat ve İktidar İlişkisi Özel Sayısı.

5 Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun romanları: Dünkü Türkiye Dizisi içerisinde; *Kilit* (1971), *Anahatar* (1973), *Kapı* (1973), *Konak* (1974), *Çatı* (1974), *Üçler-Yediler-Kırklar* (1975), *Bu Atlı Geçide Gider* (1977), *Geçitteki Ülke* (1978), *Darağacı* (1979), *Ebemkuşağı* (1980), *Sabır* (1980), *Gece Vaktinde Gün Dönümü* (1980). Bugünkü Türkiye Dizisi içerisinde; *Cevahir ile Sadık Çavuş'un Buğday Kamyonu* (1977), *Karanlıkta Mum Işığı* (1980), *Güneşin Dört Köşesi* (1983). Yakın Devrin Tarihi ile ilgili romanı; *Çanakale 1 Geldiler, 2 Gördüler, 3 Döndüler* (1989). Kıbrıs tarihinin romanı; *Sabır Ağacı* (8 cilt, 1992).

kalitesinden çok uzaklardı... Bir ara Kemal Tahir gerek 'Devlet Ana' ve gerekse diğer eserlerinde tarihî konu alan romanlar yayınladı. Ancak bu eserler tarihî Marksist diyalektiğin ağızından anlatıyorlardı. 'Devlet Ana' edebî yönden ne kadar başarılıysa, diğer yönlerden oldukça çarpıtılmıştı. Kemal Tahir, olayların Marksist açıdan, Marksist diyalektikten ele almış, kendi düşüncesi doğrultusunda tezler ileri sürmüştür. Dayandığı belgeler ise, baştan aşağı çarpıtılmış belgelerdir ki hepsi de Fuat Köprülü tarafından çürütülmüştür. 'Devlet Ana'ya göre, ortaya şarapçı Yunus tiplmesi çıkıyordu. Kuşkusuz Yunus'un şiirlerinde Kevser şarabı tabirinden söz edilmiştir. Fakat o şiirlerde şarabın manası ve verdiği mesaj Kemal Tahir'in anladığından çok değişti.

Kendimde bu antiteze karşı bir şeyler üretme isteği duydum. İlk çalışmam 'Kilit'i yazdım. Amacım çarpıtılmış romana cevap vererek, tarihî roman öyle değil, böyle yazılır diyebilmektir." (Çalık 1993: 83).

Genel Türk edebiyatı tarihî içerisinde, tarihî roman alanında, eser veren Mustafa Necati Sepetçioğlu, Türk kültürünü, yüce bir değer olarak görür ve yazılan romanların bu değere yakışır bakış açılarıyla kaleme alınmalarını doğru bulur. Yazar, yine başka bir konuşmasında da, yukarıdaki bakış açısını destekleyen, bütüncül tarih anlayışının resmî tarih düşüncesinden uzaklaşmayacağı konusundaki görüşlerini şöyle özetler:

"Tarih; bir milletin kültürel yapısını meydana getiren en önemli unsurdur. Devlet ve millet bütünlüğümüzü ise kültürümüz meydana getirir. Onuncu yüzyıl başlarından bu yana, yeni bir dini benimseme, hem de yeni bir toprağı vatanlaştırma yolunda çalışan bu millet, çok sağlam bir kültür yapısı meydana getirmiştir. Bu yüzden bu milletin tarihini konu seçen insanların ortaya çıkaracakları eserlerde, bu kültürel birikime sadık kalmaları, onu zenginleştirmeleri ve korumaları en önemli görevleri olmalıdır."⁶ (Kaptan 1988: 31).

Yukarıdaki görüşler dikkate alındığında, Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun, tarihî romana yaklaşımında, tarihî gerçekler dışına çıkmamak, ciddi kanıtlara bağlanma, millî kültür, gelenek, değer ve ruha sahip olma, tarih bilgisi dışında özellikle dil, mantık ve coğrafya bilgisinin dile getirilmesi, yazı yazma sorumluluğı üstlenme gibi unsurlar ön plâna çıkmaktadır. Öyleyse yazarın, tarihî romana ideolojik⁷ bir perspektiften yaklaştığı söylenebilir. Sıkı sıkı-

6 Saim Kaptan bilgileri, Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun I. Millî Mevlana Kongresi'ndeki konuşmasından alarak özetlemektedir.

7 Buradaki ideoloji kavramı ile kastedilenin siyasî iktidar odakları olmadığına ve siyasal iktidarla ilintili edebiyattan söz edilmediğine bir kez daha dikkati çekelim. Bu noktada Foucault'nun görüşlerini tezimizi desteklemek adına buraya alabiliriz: "... insan öznesinin sadece üretim ilişkileri ve anlam bağlantıları içinde yer almadığını, çok karmaşık iktidar ilişkileri içinde de ko-

ya tarihî gerçeklere bağlanmak da, bir nevi bakış açısı bir nevi ideolojidir. Çünkü,

“Roman ve hikâyelerde, her ne kadar tarihî gerçeğin aksettirildiği iddia edilirse de; bu eserler mahiyet itibarıyla tarihî zamanda yapılan bir bozulmanın mekân ve şahıs kadrosunda gerçekleştirilen bir seçimin mahsulü olduklarından, yaşanmış hadiselerin belirli bir mizaç ve düşünce aracılığıyla yorumundan ibarettir. Yani, belli bakış açısından, konu aldıkları hadiseye vücut veren düşünce tarzını, bilgi ve tecrübe birikimini duygu yoğunluğuyla birlikte gözler önüne sererler.” (Argunşah 1990: 8).⁸

İdeolojik yaklaşım, tarihî romanın doğasından kaynaklanan gerçeklikler arasında bir gerçekliğe götürür bizi.

“Tarihî romanın bir önemli meselesi de ideolojik yapısıdır. Tarih malzemeli romanlarda tarihî olaylar, yazar tarafından yeni bir bütün oluşturmak için seçildiklerinde bu yeni bütünün kurgulanması sırasında yazara ait birikimlerin ve değerlendirmelerin süzgecinden geçerler.” (Argunşah 2002b: 446).

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Tarihî romanın yapısından gelen ideolojik söylem, yazarın bakış açısı ile birleştiği zaman roman yazımında bir tarz yaratılmış olmaktadır. Üslûp özellikleri ile de açıklayabileceğimiz bu tarz, tarihî roman için belirleyici bir özellik taşımaktadır. Bununla birlikte, yazarın bakış açısı, tarihî bilgiyi kullanma biçimi edebî eser değerlendirmesi için birinci derecede bir ölçüt olarak kabul edilmemelidir. Çünkü roman her ne türde yazılmış olursa olsun roman gibi yazılmış, kurgulanmış, alımlanmış olmalıdır. Romanın temel özelliklerinden ödün vermemelidir. İyi romancı olmak hedefteki ilkeler arasında bulunmalıdır. Mustafa Necati Sepetçioğlu, bu gerçekliğin farkındadır. Bir yazısında yazar, iyi roman yazmak ve tarihî roman arasındaki ilişki konusunda şu açıklamaları yapmaktadır.

“Bu tür roman yazabilmek için, romanın temel prensiplerinden taviz vermemek, yazılacak dönemin tarihini iyi araştırmak şarttır. Tarihî romanlarda da en önemli unsurun insan olacağı unutulmamalıdır. Çünkü tarih boyunca birçok değişimler olmuştur. İcatlar, keşifler, fetihler, maddeyi değiştirmeler vs. Fakat insanın içindeki aşk, vefa, sevgi, mensubiyet gibi yüce duygular hep devam etmiştir.” (Çalık 1993: 86).

numlanmış olduğunu çok geçmeden farketmemdi. Ekonomi tarihi ve kuramı üreten ilişkilerini, dilbilim ve göstergebilim anlam bağlantılarını incelemek için gerekli araçları sağlarken, iktidar ilişkilerini inceleyecek araçlardan yoksun olduğumuzu gördüm. İktidarı, ya sadece hukuksal modeller temelinde (iktidarı meşrulaştıran nedir?), ya da kurumsal modellerden hareketle (devlet nedir?) düşünegelmiştik. Bu iktidar tanımını öznenin nesneleştirilişini incelemekte kullanabilmek için, tanımın boyutlarını genişletmek gerekiyordu.” (Faucault 1998: 151-152).

8 Metnin aslı Şerif Aktaş'ın (1983) makalesinden alıntılanmıştır.

Mustafa Necit Sepetçioğlu, tarihî roman yazarken tarihî malzemeyi kullanma tarzını şöyle açıklamaktadır:

“... tarihî romanı diğer romanlardan daha ilmi ve zor bir tür yapan araştırma kısmının çok büyük ciddiyet istemesidir. Tarihî gerçeklerin dışına çıkamazsınız. Sizden o kadar ciddi kanıtlar bekler ki, bunlara cevap vermek hiç de kolay değildir. Yazmak sorumluluktur, hele tarih üzerine yazmak çok büyük sorumluluktur... Her sayfa için on sayfa okuyup, okuduğunuzu tartışmalısınız. Tarihî romanlarımı tip, konu, dil, zaman bütünlüğü, coğrafya, mantık gibi unsurlara bağlı kalarak yazıyorum. Romana önce araştırmayla başladım, yazacağım dönemle ilgili kaynakların hepsini okur incelerim. Sonra coğrafyaya vakıf olmam lazım. Kilit ve Anahtar incelendiğinde eski İstanbul'un adım adım gezildiğini, coğrafî dengenin sağlandığını anlarsınız. Sonra karakterlerin millî bünyeye uygun olması gerekir. Hangi uyruğun, hangi budunun, hangi milletin insanını anlatacaksınız. O budun, o uyruk ve o milletin verilmesi gereken karakter özelliklerini, o karakterin yaşamış olduğu çevreden çıkarmanız lazım gelecektir.” (Çalık 1993: 86).

Böylece tarihî romanın gerçekliği konusu, yeni bir boyut kazanmış olur. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun romanları incelendiği zaman, millî değerleri ön plana çıkartan resmî tarih anlayışından uzaklaşmayan yazarının, kültürel çözümleme bağlamında, bütüncül tarih perspektifini, iyi romanlar kaleme alarak okurlarına yansıttığı görülmektedir. Sadece tarihî roman yazmak hedef olmamalı, iyi roman tarihî bir perspektiften ele alınmalıdır.

Bu bakış açısı, 1960-1980 yılları arasında tarihî roman gerçekliği içerisinde sadece bir tarzın ifadesi olarak ele alınmalı, çoğulcu bakış açısı ile bu tarz romana yaklaşıldığı zaman, dönemin diğer eserleri ve yazarları bir değerlendirme süzgecinden geçirilerek bütüncül bir bakış açısına ulaşılmalıdır. Ancak dönemin tümü değerlendirme kapsamına alındığı zaman Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun tarzı ve üslûbu tam olarak edebiyat tarihi içerisindeki yerine yerleştirilebilecektir.

IV

1980 sonrası dönem, bilimsel-akademik ve nesnel eleştiri bağlamında, önemli çalışmaların yapıldığı dönemdir. Tarihî roman geleneği açısından, akademik eleştiri yol almıştır. Bu dönemin yenilikleri arasında, tarihî roman kurgusu açısından postmodern tarihî romanın ortaya çıkışı gösterilebilir. XX. yüzyıl tarih felsefecilerinin tarihî bilgiyi yorumlama anlayışı, roman yazma sürecini de, tarihî roman eleştirisini de etkilemiştir.

Bu yıllarda edebiyatımızda, tarihî roman üzerinde, çeşitli değerlendirmeler ve sınıflama denemeleri⁹ yapılmıştır. Yapılan incelemelerde, birbirinden

9 Argunşah (1990, 2002, 2006), Doğan (2005), Enginün (2001), Gögebakan (2004), Taştan (2000), Tural (1982, 1986), Türkes (2001/2001), Yalçın (1992, 2003), Yalçın Çelik (2005) ve Yılmaz (2000)'a bakılabilir.

farklı ölçütler kullanılmakla birlikte, tarihî roman sınıflaması konusunda, yazarların doğum yıllarını, yazılan romanların ilk baskı tarihlerini, konularını, devir özelliklerini öne çıkartan denemeler dikkati çeker. Sözüünü ettiğim çalışmaların hemen tümü akademik eleştiri geleneği içerisinde yer alan ve 1980'li yıllardan sonra yazılan çalışmalardan oluşmaktadır. Tarihî roman üzerine yapılmış çalışmaların bir kısmı doktora tezi, ya da, doktora sonrası hazırlanmış araştırma inceleme kitaplarından oluşmaktadır.

Tarihî roman eleştirisi, artık eser ve okur odaklıdır. Bu çalışmalarda yer alan tarihî roman kuramı ile ilgili konu başlıkları şöyle sıralanabilir: Tarihî roman, tarihsel roman, tarih romanı kavramlarının tartışılmaya açılması ve çok yönlü irdelenmesi, tarih roman ilişkisi, tarihî romanın gerçekte bağlantısı, yazarların geçmişi algılama biçimlerindeki tutum değişiklikleri, tarihî roman yazarlarını tek tek ele alan monografi yazımı, çeşitli eleştiri kuramları çerçevesinde eser değerlendirmeleri, tarihî bilgi ve belgelerin veri olarak değeri ve romandaki kullanımı, tarih ve roman kavramlarının XIX. yüzyıldan günümüze gelene kadar kullanımlarında geçirdikleri değişimler, tarihî roman modernizm, tarihî roman postmodernizm etkileşimleri, tarihî romanın Türk edebiyatındaki ve Batı edebiyatlarındaki gelişimi, Batı edebiyatlarında tarihî roman üzerine yazılmış kaynakların değerlendirilmeye alınması vd.

Akademik ve akademik olmayan eleştiri bağlamında 1980 sonrası dönem oldukça verimli geçmesine rağmen, tarihî roman alanı o kadar geniştir ki (eserler, yazarlar, kuramlar epeyce bir birikim oluşturmuştur), denilebilir ki, yapılan çalışmaların hemen hepsi, bu boşlukta küçük bir yer kaplamakta, türün edebiyatımızdaki gelişimi hakkında genel değerlendirmelere varılması zorlaşmaktadır.

Sonuç olarak denilebilir ki, Tanzimat dönemi ve 2000'li yılların tarihî roman eleştirisinde kullanılan ölçütlere bakıldığında, artık, tarihî romanımız da, tarihî roman eleştirisi de bir gelenek oluşturabilecek birikime ulaşmıştır. Bu birikimi değerlendirecek yeni araştırmacılara ihtiyaç duymaktadır.

V Sonuç

Mustafa Necati Sepetçioğlu, 1971-1992 yılları arasında romanlarını yayınlamıştır. Kendisi edebiyatımızda, 1960 öncesi tarihî roman geleneğine şahit olmuş, 1980 sonrası dönemin postmodern kurgusu ve tarihin yorumlanabilir niteliklerini gözlemleyebilmiştir. Bununla birlikte, yazdığı tarihî romanlarda, didaktik, eğlendirici özellikleri yanında düşündürücü, millî ve manevi değerler aşılایıcı, ulusal bilinç ve tarih şuuru veren, ideolojik kabulleri olan kimi zaman geleneksel kimi zaman da modernist kurgulu romancı tutumundan taviz vermemiştir. Tarihî bir bütün olarak ele almış, bu bütün içerisinde ayrıntılara girmeyi tercih etmiştir. O nedenle romanları seri halde,

çoğunlukla üçlemeler şeklinde, bütünün parçaları biçiminde kaleme alınmıştır. Yorumlanabilir, müdahale edilebilir ve değiştirilebilir tarih bilgisi, haklı gerekçeler gösterilse ve tanımlamalar yapılabilse bile, Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun romanında yer almamıştır. Bu bir tarzdır. Ve yazar, edebiyatımızda sadece tarihî roman tarzında verdiği eserler ile tarzını sürdürmüş ve kendisinden sonra gelenlere, kendisinin tutumunu benimseyecekler için model insan olmuştur.

Kaynaklar

- Aktaş, Şerif (1983), "Kurtuluş Savaşı'nı Yapan İki İnsan Tipinin Hikâyesi: Küçük Ağa", *Millî Kültür*, Aralık: 12-14.
- Andı, Fatih (1998), "Namık Kemal'in Cezmi Romanına Dair Devrinde Yapılan Münakaşalar", *Namık Kemal Sempozyumu Bildirileri (27-28 Nisan 1998)*, Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 1; 25-46.
- Argunşah, Hülya (1990), *Türk Edebiyatında Tarihî Roman*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Argunşah, Hülya (2002a), "Tarihî Romanda Postmodern Arayışlar", *İlmî Araştırmalar*, 14, Güz: 17-27.
- Argunşah, Hülya (2002b), "Tarihî Romanın Yükselişi", *Hece (Roman Özel Sayısı)*, 65-66-67, Mayıs-Haziran-Temmuz: 440-450.
- Argunşah, Hülya (2006), "Tarihî Roman", *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, c.4, 420-431.
- Carr, Edward Hallet (1987), *Tarih Nedir?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalık, Etem (1993), *Mustafa Necati Sepetçioğlu -Hayatı Sanatı ve Eserleri-*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çıraklı, Mustafa Zeki (2005), "Faucault'nun Ne Söylediği", *Hece (Edebiyat ve İktidar İlişkisi Özel Sayısı)*, 103, Temmuz: 94-98.
- Doğan, Abide (2005), *Tarihî Roman ve Tarihî Romanlarda Kadın Sultanlar*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Enginün, İnci (2001), *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı*, İstanbul: Dergâh Yayınları: 330-381.
- Ercilasun, Bilge (1999), "Kuruluş Devrini Konu Alan Romanlar Üzerine", *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi (Osmanlı Devleti'nin Kuruluşununun 700. Yılı Özel Sayısı)*, s. 1-18.
- Faucault, Michel (1998), "Özne ve İktidar" (Çev. Kâmil Park), *Defter*, 34, Yaz: 151-167.
- Hece Dergisi* (2004), *Edebiyat-Siyaset Özel Sayısı*, 90-91-92, Haziran-Temmuz-Ağustos.
- Göğebakan, Turgut (2004), *Tarihsel Roman Üzerine*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gökman, Muzaffer (1978), *Tarihi Sevdiren Adam: Ahmet Refik Altınay*, İstanbul.
- Gözler, Fethi (1980), "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Romanları Üzerine: Edebiyatımızda Tarihî Roman", *Küçük Dergi*, 14, Temmuz: 26-27.
- Kaptan, Saim (1988), *Tarihî Romanımız Açısından Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesi (1071-1345)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Oktaý, Ahmet (2005), "Yazın ve İktidar", *Hece (Edebiyat ve İktidar İlişkisi Özel Sayısı)*, 103, Temmuz: 60-62.
- Oppermann, Serpil (2006), *Postmodern Tarih Kuramı -Tarih yazımı, Yeni Tarihselcilik ve Roman-*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özsoy, İskender (1979), *Kemal Tahir Kaynakçası*, İstanbul: Barış Matbaası.
- Sağlık, Şaban (2002), "Tarihî Popüler Türk Romanlarında Yüceltilen Bir 'Değer' Olarak 'Türk Kimliği' ", *İlmî Araştırmalar*, 14: 145-165.
- Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1985), "İslâm Düşünürlerinin Yorumlanması ve Yorum, Usul ve Ahlâkı Üzerine", *1. Millî Mevlana Kongresi, Tebliğler, 3-5 Mayıs*. Konya: Selçuk Üniversitesi Ayrı Basım.
- Taştan, Zeki (2000), *Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili 1871-1950)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tural, Sadık Kemal (1982), "Tarihî Roman ve Atsız'ın Tarihî Romanları Üzerine Düşünceler", *Zamanın Elinden Tutmak*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 220-261.
- Tural, Sadık Kemal (1986), "Tarihçinin Edebiyat Dünyasından Alması Gerekenler veya Metoda Ait düşünceler", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 103-117.
- Türkeş, Ömer (2001/2002), "Romana Yazılan Tarih", *Toplum ve Bilim*, 91, Kış: 166-212.
- Yalçın, Alemdar (1992), *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı*, Ankara: Günce Yayıncılık.
- Yalçın, Alemdar (2003), *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2000)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, S. Dilek (1999), "1980 Sonrası Türk Romanında Tarihin Postmodern Kurguda Ses Vermesi: Beyaz Kale", *IV. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı Bildirileri 5-6 Kasım 1998*, (Der. İ. Çetin ve Hasan Aveni Yüksel), Ankara: İlesam Yayınları: 117-133.
- Yalçın-Çelik, S. Dilek (2005), *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yener, Ali Galip (2005), "Edebî Metin ve Politik İktidar", *Hece (Edebiyat ve İktidar İlişkisi Özel Sayısı)*, 103, Temmuz: 63-66.
- Yetiş, Kâzım (1996), *Namık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Yılmaz, Ayfer (2000), "Tarihî Roman Üzerine", *Bilge*, 24, Bahar: 42-49.

